

modik a vad s rövid menekülés után megáll, visszatekint s csak azután folytatja több-kevesebb vehemenciával menekülését. Futásban lövésnél, vagy igen közeli ráhibázás esetében azonban ijedtségében a hátsó lábaival néha kirúg, egyébként pedig semmi más feltűnőbb mozdulatot nem tesz; ellenben ha eltalálta a lövés, minden esetben *magasra ugrik* (ez a tulajdonképeni *jelzés*), vagy pedig *erősen kirúg* s úgy szökik tova. Igen erős sebzésnél léptei tétovák, ingadozók s ilyenkor a legtöbb esetben elhagyja a falkát vagy társait s a legközelebbi sűrűben elfekszik; — könnyű sebzés esetén azonban nem válik ki meglőtt szárnyasvad módjára. Egyébiránt a *sebjelzéseket* illetőleg a tapasztalás a következőkre tanít bennünket — megjegyezvén itt, hogy eme *jelzések* a vad különböző testrészének találása szerint különbözők ugyan, de ugyanazon lövési eseteknél mindig ugyanazok:

1. *Lapoczká-(vállap) lövésnél* a vad némelykor vadászmondás szerint »tűzben esik el,« majd (a legtöbbször) csülcökre kap, de csakhamar ismét felbukik és helyben marad. Igen jól alkalmazott vállap-lövésnél azonban, pl. ha a golyó a szívet is átfúrta, a vad magasra szökik, de ezen jelzés nélkül is néha meglövetése helyétől nem messze összeesik.

2. *Magas vállap-lövésnél*, midőn ugyanis a golyó a szív kamrát átjárja: a vad magas ugrást tesz, azután többször előre szökik s gyakran pár ugrás után már összeesik, vagy pedig a vett lövés után rövidesen eltekszik.

3. *Mély vállap-lövésnél*, vagy *borda-lövésnél* a vad rögtön összerogy, de ismét felugrik, kissé táromlyog, de azután elmenekül s többnyire elpusztul; — ellenben ha a legnemesebb belső részek alul lesznek találva: a lövés szintén halálos, bárha a vad csülcökre kapna is. — Ha vállap-lövésnél a golyó kissé hátul talált, az ekként sebzett vadnál rendszeren a tüdő van sebezve. Ilyenkor a lövés pillanatában a szokott magasra szökést szintén megteszi ugyan a vad, de azután eliramlik, esetleg a falkából azonnal kivált s a sűrűt keresi, hol elfekszik és köhög, prüszkölő és hörgő hangokat adva vergődik. Ez a lövés is halálos.

4. *A szív- (v. kamra), vállap- és tüdő-lövésnél* a jelzés ugyanaz: a vad lövés után magasra és *előre ugrik*, illetve úgy látszik, mintha előre akarna bukni (ami néha meg is történik), azonban gyorsan összeszedvén magát s mind a négy lábát felkapva, vad futással elmenekül, de rövid idő múltán nyílsebes szökés közben hátrafelé bukva, kimúlik. Némelykor megesik, hogy futás közben a legközelebbi sűrűségbe szökik, ahol azonban csakhamar összeesik és megdermed.

5. *A sügy-lövés* is — ha nem horzsol — halálos. A vad, midőn a lövést megkapja, a legtöbb esetben magasra szökik és néha hanyatt is vágódik, vagy pedig magasra ágaskodva, magát hára veti s helyben összeesik s gyorsan megdermed.

6. *Vékonyán löve*, vagy *máj-lövés* esetén a lövés pillanatában mindig erősen kirúg a vad s hátát meggömbítve, vékonyát pedig behúzza, lassan s nem messze megy el, hamar s igen megbetegszik s fekvésében kínos vergődés közt múlik ki. Az ekképen tönkrelőtt vadnak erős sebesülése daczára se tanácsos egyhamarjában utána menni, mert fektéből felzavartván — úgy elmegy, hogy soha többé szem elé nem kapható, vagy legalább is csak hosszas hajszolás után keríthetjük birtokunkba.

Két, sőt három órai nyugtot is tanácsos az ilyen vadnak hagyni.

7. *Vese-lövésnél* a vad háta feltűnően meggömbül s egész testében remegni kezd, majd pedig lassan összeesik.

8. *Lép-lövésnél*, mielőtt összeesik a vad, rövid ugrásokat tesz, azután pedig sajátságos panaszos hangokat adva, megdermed.

9. *Gyomor-lövésnél* a vad összerántja magát s kevésbé magas szökéssel jelez, mint a fent említett halálos lövések eseteiben s bátran fut előre.

10. *Bél-lövésnél* vagy kirúg hátsó lábaival, vagy pedig összerántja magát a vad; háta meggömbül s mindkét hasoldala feltűnően felduzzad, — de mindazonáltal nyílsebes futással iramodik el és messze elmegy, míg végre a sűrűben megfekszik. Feketésben is gubbasztott testtartása van a bél-lövést kapott vadnak, vagy pedig épen ellenkezőleg, erősen kinyújtózza fekszik és a farkát is egyenesre kinyújtja.

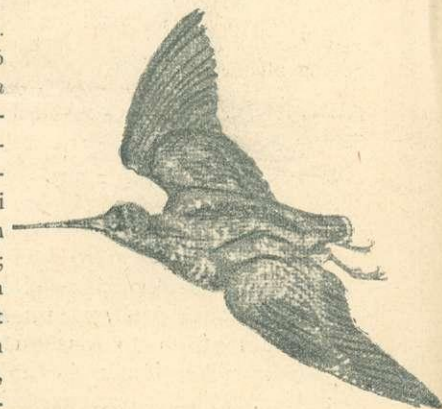
11. *Fej-lövésnél* a vad magasra ugrik és összeesik, vagy pedig tűzben esik össze és rövid vergődés után kimúlik. Ha azonban oldalról a szem alatt (illetve az orr felső részébe) vág be a golyó, tehát nemesebb részt nem érint: ez esetben ajánlja magát a vad és utánkeresése teljesen hiábavaló fáradság.

12. *Nyak-lövésnél* a vad tűzben esik össze, feltéve, ha a nyakcsigolyát találta és zúzta össze a golyó; ellenkező esetben pedig a vad magasra szökve megfutamodik és közelebb, vagy távolabb elesve, kimúlik. Az is előfordul az ily lövéseknél, hogy a lövés pillanatában összerogyott vad ismét csülcökre kap s gyors, közép-magasságú ugrásokkal (fejét magasra tartva) menekülni igyekszik. Egyébiránt a nyaklövés csak olyankor feltétlenül halálos, ha nyakcsigolyák sérültek meg, vagy pedig ütér, vagy légcső lett találva. Lakatos Károly.

(Folytatjuk.)

TUDÓSÍTÁSOK

T. Szerkesztőség! Miután b. lapjokban már többször volt szó arról, hogy az *erdei szalonka* költ-e hazánkban; erre vonatkozólag legyen szabad saját tapasztalatomat elmondani. — Itt minálunk Ungmegyében az erdei szalonka a magasabb hegyekben minden évben szokott költeni; augusztus-szeptemberben nem egyszer láttam és halottam őket húzni. — Ma délelőtt azonban ide lenn a pagonyomban, 360 m. tengerszín feletti magasságban, találtam egy fiait vezető erdei szalonkát. A kotló a foglyok szokásaként röppent fel és mintegy egyméternyi magasan húzott el; míg a 4 csíkos fiatal ellenkező irányban szétfutott. — Fészküket a legszorgosabb keresés daczára sem tudtuk feltalálni, jóllehet az ilyenekben ügyes vadász-suhanczom ugyancsak kereste. — A kereséssel mintegy 10 percz telt el. Alig haladtam e helytől 20 lépéssnyire, a gerinczen egy sajátságos hang ütötte meg a fületem, mely mindig közelebb jött. Nemsokára gyenge zörejt hallok és közvetlen előttem, alig 10

lépésnyire újra megszólal a hang: *Quá—quá—quá, quá—quá—quá* vagy 5–6-szor egymásután. Csaknem kinéztem szemeimet, de nem láttam semmit. Végre megindultam a hang felé. Első lépésem zajára felrebben a szokásos és jellegzetes módon a szalonka és félkörnyi ívben beszáll oda, a hol fiait gyanítja. Miután még soha sem hallottam és nem is olvastam arról, hogy valaki észlelte volna, miként hívja össze fiait a kotló erdei szalonka, azt hiszem, hogy az előadottakkal talán én is hozzájárulok ezen érdekes madarunk természetrajzához. — Talán sikerült még valakinek ráakadni egy ilyen kis családra és őket megfigyelni. Ez alkalommal még egy sajtószerű esetet akarok elmondani. Egy fatörzsből kivájt szórt szorgalmasan látogat a fővad. Ez idén kísérletképen az újonnan megtöltött szórt behintettem Holfeldt-féle vad-nyalaték porral. — Ma, miután eleget gyönyörködtem szalonkámban, az onnan alig néhány százlépésnyire levő szórt néztem meg. A szórt meglehetősen feldúlva találtam. A nedves agyagban tisztán látható nyoma volt egy hatalmas ordasnak, a vályú mellett két hátsó lábának lenyomata a nedves földön; tehát ballábjával felállott a szózóra, jobb lába körmeivel pedig felboronálta az egész szórt! (Világosan láthatók a körmök bevágásai.) Nálunk, fájdalom, a farkas nem ritkaság és hála az itteni vadászati viszonyoknak, kilátás van reá, hogy nemsokára minden hasznos vadat ki fog pusztítani! Ja, de hiába! Mert bizony itt inkább vadásznak őzre, meg szarvas-tehénre, mint farkasra! A legtöbbben pedig semmire sem! Kivált nyáron senki sem gondol arra, hogy a dúvadat pusztítani kellene. — Dacára annak, hogy tömérdek a farkas, soha szóron nyomát még nem láttam. Hajlandó vagyok hinni, hogy a Holfeldt-féle por illata vonzotta a farkast és az indította arra, hogy kaparja a szórt földjét, keresvén benne a szagot. *Perecseny, 1901. máj 9. Vadászújsággal Tamássy József.*

T. Szerkesztőség! A Lakatos Károly jeles ornithologiai szakírónkak „Az erdei szalonka fészkelési viszonyai”-ról írt érdekes értekezéséhez legyen szabad a magam részéről is sok évi tapasztalat és megfigyelésem után némely adattal szolgálnom. — A közvetlen erdélyi kárpátjaink alján végig vonuló Brassó-vármegyének hétfalusi járásában, az úgynevezett B. Jnokon, már sok erdei szalonkát löttem márczius 1—10-ike közti időben is, tehát tényleg korán. E hely a havasok legalján van, közvetlen a szántóföldekből majdnem függőlegesen emelkedik fel, sűrű mogyorós és fiatal bükkösből áll s csak helyenkint volt ment a hótól a fentjelölt időben. Megtörtént velem az is, hogy a meglött szalonkát a hóról kellett felemelnem, mert hóra esett le. Predeál határszéli állomáson pedig, hol 3 évig voltam, legtöbb szalonkát ápril 15—25 közt löttem, szintén hóval tarkázott, délkeletnek fekvő oldalon, közvetlen a római határon, mely helyen oly nagy számban húz különösen hajnalban, hogy több ízben siketfajddüggésen, még pirkadat előtt, korrogásuk és piszszegésük után itélve, nagy számukat kellett feltételeznem. Ugyancsak Predeálon történt, hogy május első napjaiban hang nélkül, majdnem a földön, gyorsan húzó röplüléséről és a szürkületől alig felismerhető madarat ejtettem el, melyben egy anyaszalonkát ismertem fel, amennyiben hasa majdnem csupasz volt, jelöl, hogy már több napja tojásos volt. Valamely év július 2-án pedig a Nagykőhavason, holdvilágos éjjeltájt, medvelesen korrogva húzott el fölöttem egy szép példány. Pár nélküli him lehetett, mivel az ilyen nyár végéig szokott húzni. A Hétfalu fölött húzóddó meredek, tisztán fenyvesből álló északi és nedves Pojána hegység északi részében, jéghideg forráska mellett vadászat közben megpihenve, a forrástól 5 lépésnyire, nedves, magas és sűrű mohából fél órai ott ülés és hangos társalgás után egy szalonka rebbent fel s a helyet megvizsgálva, a mohában kis mélyelűszerű fészekben 1 tojást találtunk. Estére utunkat szándékosan erre véve, a szalonkát 2 lépés távolból, fészken keményen ülve szemlélhettük. Ez június elején volt. Egy más alkalommal, ugyancsak júniusban Predeál közelében, romániai területen, közvetlen az országhatár mellett, sűrű, sötét fenyvesben, buja ívben, forrás fölött szalonkacsirkékre bukkantam; anyjuk felrepülve csekély távolban leszállott, de fiait a leg gondosabb keresés mellett sem voltam képes újból megtalálni. Ép ebben az erdőben cserkészve, forró júliusi napon a nedves hegyoldalban a fenyőaljából vergődő röpléssel felszállott s a hevenyében lekaptott madárban egy még nem teljesen tollazott

hosszúcsőrűt emeltem fel. Mind oly bizonyítékok, melyek utáni itélve, kedves erdei szalonkánk a hűvös, nedves és magas fekvésű fenyveseinkben költő madár, honnan azután ősszel a hideg s főleg a hó miatt lejjebb vonulni kénytelen. Innen van azután, hogy erdélyi magasabb Kárpátaink alján, hirtelen hőesésnél, egyebekben költés folytán tetemesen megszáporodva jelenik meg a magasabb helyeken történt havazás utáni napon, a mikor azután van mu'atság, mely, ha az idő állandó, 7—14 napig folyhat s melyet csak mi erdélyrészi kárpátaljai vadászok ismerhetünk legjobban. *Brassó, 1901. május 16. László Lajos.*

Feleletek szerkesztőségünkhez intézett szakkérdésekre.

B. P. Baja. A puska »rúgása«-nak sokféle oka lehet, de eltekintve minden mellékkörülménytől, tény az is, hogy sok esetben a rúgás (taszítás) oka magában a puskában rejlik s ehhez képest egyik fegyver jobban rúg, azaz nagyobb visszalökést okoz, mint a másik, ha egészen egyforma töltést használunk is s ennek oka leginkább a puskacső furásában rejlik, így pld. ha nagyon szűkűl a cső a vége felé, vagy ha a töltényűr rosszul van fúrva, továbbá ha a cső anyaga durva: likacsos, érdes, rozsdás, avagy sok ráégett löporpizsok, korom fedi, — de rúg a fegyver túlsok sörét-töltés használata mellett is, kivált ha a fegyver könnyű. Általában a könnyű, illetőleg igen könnyű fegyverek mind rúgnak, mert hiányzik a *súly* a löporadag eleven erejének paralizáló kiegyenlítéséhez. Azonban rendes súlyú fegyver is rúghat túlnagy löporadag használata mellett, sőt ha a maximálisan rendes löporadagot meghaladjuk, még a nehéz fegyver is rúg; a szűkfúrású fegyverek különösen rúgnak vastag és kemény fojtás használata mellett is. A rúgás oka azonban legtöbbször — mint már említők — magában a fegyverben rejlik. Vannak puszkák, még pedig rendes súlyúak, de sőt nehezek is, a melyek a lehető legkisebb töltés használata mellett is igen erős visszalökést okoznak, — ellenben némelyik fegyver maroknyi löporadag mellett se rezonirozik. Az is régi tapasztalás, hogy az igen egyenes agyú puszkáknak van a legnagyobb hajlamuk a rugdalódzásra.

O. E. úrnak Apahidán. Uraságod nagy fát mozgat, a midőn azt kérdi, hogy „az oly számos fajtára különült *Canis familiaris* speciesnek melyike tekinthető őseredei fajtaul, a mely az ősember házi állata volt már?” — A kérdéssel a legjelesebb természetvizsgálók foglalkoztak s az idevágó művek száma légió, de biztos megállapodásra mindeddig csak annyiban jutottak, hogy az, a mit mi manapság természetrajzi értelemben *házi kutyának* (*Canis familiaris* L.) mondunk, sok vadon élő farkas-, sakál- és kihalt őskutyafajnak a származéka. Hogy ezek közül melyik a *legrégebb*, arra alig lehet felelni. Az ember a föld minden tájékán iparkodott házi kutyára szert tenni s mind az illető vidéken élő, szelidítésre legalkalmasabbnak látszó kutya-félét tette házi állattá. *Pelzeln* azt tartja, hogy az agár az abessziniai vörös farkastól (*Canis simensis* Rüpp.), az európai farkaskuvaszok és juhászkutyák a közönséges farkastól (*Canis lupus* L.), a törökországi és az indiai u. n. páriakutyák a közönséges sakáltól (*Canis aureus* L.), az egyiptomi elvadult kutyák az egyiptomi sakáltól (*Canis lupaster* Hempr. & Ehrenb.), az indo-oceáni kutyák az indiai farkastól (*Canis pallipes* Sykes),